

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อศึกษาปัจจัยบุคคลของครู คุณภาพชีวิตการทำงานของครู และการสนับสนุนทางสังคมของครู ที่ส่งผลต่อคุณภาพในการปฏิบัติงานของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จำนวน 307 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่าเกี่ยวกับ คุณภาพชีวิตการทำงานของครู การสนับสนุนทางสังคมของครูและคุณภาพในการปฏิบัติงานของครู สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบหลายขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. คุณภาพชีวิตการทำงานโดยรวมของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีคุณภาพชีวิตด้านบูรณาการทางสังคมและการปฏิบัติงานในสังคมอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสมและเป็นธรรมอยู่ในระดับน้อย
2. การสนับสนุนทางสังคมของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน โดยรวม ด้านการสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงานและจากครอบครัวอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชาและจากชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง
3. คุณภาพการปฏิบัติงานของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน อยู่ในระดับปานกลาง
4. คุณภาพการปฏิบัติงานของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับสิ่งแวดล้อมที่ถูกต้องลักษณะและปลอดภัย การพัฒนาความสามารถบุคคล ความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน บูรณาการทางสังคม ระเบียบข้อบังคับในการปฏิบัติงาน ความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน การปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับสังคม การสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชา จากเพื่อนร่วมงาน จากครอบครัว และจากชุมชน ส่วนปัจจัยด้านเพศ วุฒิการศึกษา

และประสิทธิภาพการทำงานของครู รวมทั้งคำตอบแทนที่เหมาะสมและเป็นธรรม ไม่มี ความสัมพันธ์กับคุณภาพการปฏิบัติงานของครู

5. การปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับสังคม การได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากชุมชน ระเบียบข้อบังคับในการปฏิบัติงาน และความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน สามารถพยากรณ์ คุณภาพการปฏิบัติงานของครูได้

อภิปรายผล

1. จากผลการวิจัยพบว่า คุณภาพชีวิตการทำงานของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ศูนย์ การศึกษานอกโรงเรียน เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะคุณภาพชีวิต การทำงานมีองค์ประกอบเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ทั้งในที่ทำงานและนอกที่ทำงาน ที่เกี่ยวข้องกับ งาน ประการสำคัญคือการทำงานด้วยความพึงพอใจและมีความสุขกับงาน ดังที่ ดิน ปรัชญพฤทธิ (2534, หน้า 266) ได้กล่าวว่า คุณภาพชีวิตการทำงานเกิดจากการทำงานที่เหมาะสมกับเกียรติภูมิ ของความเป็นมนุษย์ของบุคคล เป็นชีวิตการทำงานที่ถูกต้องไม่เอารัดเอาเปรียบ และสามารถ สนองความจำเป็นพื้นฐานของมนุษย์ในแต่ละยุคสมัยซึ่งเป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับ พิไลสตร แดง สะอาด (2532, หน้า 18) ที่กล่าวว่า คุณภาพชีวิตการทำงานเกิดจากการพัฒนาให้บุคคลมีสภาพ ชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี มีสภาพการทำงานอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่เหมาะสม ชีวิตมีความปลอดภัยได้รับ ผลประโยชน์และสิทธิ ต่าง ๆ อย่างยุติธรรม และเสมอภาคในสังคม ซึ่งกล่าวได้ว่า ศูนย์การศึกษา นอกโรงเรียน เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้พยายามตอบสนองความต้องการ และสร้างความพึงพอใจ ให้กับครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ด้วยการให้ได้ดำรงชีวิตอยู่อย่างปลอดภัย ส่งเสริมการพัฒนาความรู้ ความสามารถและทักษะในการปฏิบัติงาน ให้มีความก้าวหน้าและมั่นคงในการทำงาน อำนาจ ความสะดวกในเรื่องระเบียบข้อบังคับในการปฏิบัติงาน ให้ขวัญและกำลังใจเพื่อสร้างคุณภาพชีวิต ในการทำงาน แต่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนืออาจตอบสนองความต้องการ ของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนได้ ตามเกณฑ์บ่งชี้ของคุณภาพชีวิตการทำงาน ได้อย่างสมบูรณ์อันมี สาเหตุจากระเบียบในการปฏิบัติงานของทางราชการ และความไม่พร้อมในด้านต่าง ๆ ของศูนย์ การศึกษานอกโรงเรียน จึงส่งผลให้ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนมีความคิดเห็นต่อคุณภาพชีวิตการ ทำงานโดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับที่ สมควร สืบอินทร์ (2547) ได้วิจัยพบว่า คุณภาพชีวิตการทำงานของครูจ้างสอนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดในเขตภาค ตะวันออกอยู่ในระดับปานกลาง และชูชาติ ขอบชื่นชม (2546) พบว่าคุณภาพชีวิตการทำงานของ ข้าราชการครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสระแก้วอยู่ในระดับปานกลาง

2. จากผลการวิจัยพบว่าคุณภาพชีวิตการทำงานของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ศูนย์ การศึกษานอกโรงเรียน เขตภาคตะวันออก ในด้านบูรณาการทางสังคม และด้านการปฏิบัติงานใน สังคมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า สภาพสังคมและสิ่งแวดล้อม ในศูนย์การศึกษานอก โรงเรียน เขตภาคตะวันออก ทำให้ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมี ความสุขตามฐานะ กล่าวคือ สามารถพึ่งพาตนเองได้โดยไม่เป็นภาระผู้อื่น สามารถทำประโยชน์ ให้ผู้อื่นได้ มีสภาพการทำงานภายใต้เงื่อนไขที่เหมาะสมและมีความปลอดภัย (ทิพย์วรรณ นพวงศ์ ณ อรุณยา, 2543, หน้า 9) ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีความต้องการของมนุษย์ที่ มาสโลว์ (Maslow, 1944, p. 396) ได้กล่าวว่า มนุษย์ต้องการการยอมรับในสังคม ต้องการสร้างความสัมพันธ์กับ บุคคลอื่น และต้องการการยอมรับในหมู่เพื่อนร่วมงาน ซึ่งตรงกับที่ กิ่งแก้ว ปาจริย์ (2540, หน้า 79) ได้กล่าวว่า ความพึงพอใจของบุคคลเกิดจากการได้รับการตอบสนองสิ่งที่ต้องการทั้งด้าน ร่างกาย และจิตใจ ในทำนองเดียวกัน สุขุม คำแหง (2542, หน้า 12) ได้ให้แนวคิดไว้ว่า คุณภาพ ชีวิตการทำงานเกิดจาก ความพึงพอใจของผู้ปฏิบัติงานจากปัจจัยต่าง ๆ และสภาพแวดล้อมการ ทำงานที่เหมาะสม แต่โดยที่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน เป็นองค์กรทางการศึกษาที่มีบทบาทเป็น ผู้นำชุมชน จึงจำเป็นต้องมีระเบียบข้อบังคับในการปฏิบัติงานหรือมีวัฒนธรรมขององค์กร เพื่อการ มีชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ดังที่ พะยอม วงศ์สารศรี (2534, หน้า 140) ได้กล่าวว่า บุคคล จำเป็นต้องมีแนวปฏิบัติหรือบรรทัดฐานเดียวกัน เพื่อประโยชน์ทั้งส่วนรวมและส่วนตน ดังนั้น กฎระเบียบ และข้อบังคับต่าง ๆ ที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนได้กำหนดขึ้น จึงอาจทำให้ครูศูนย์ การเรียนรู้ชุมชน รู้สึกมีอิสระน้อยลง รวมทั้งขั้นตอนต่าง ๆ ของระบบราชการที่ทำให้เกิดความไม่ คล่องตัวในการปฏิบัติงาน จึงทำให้ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน เขตภาค ตะวันออก มีความคิดเห็นต่อคุณภาพชีวิตในด้านดังกล่าวอยู่ในระดับมาก

3. จากผลการวิจัยพบว่า คุณภาพชีวิตในด้านสิ่งแวดล้อมที่ถูกสุขลักษณะและปลอดภัย การพัฒนาความสามารถของบุคคล ความก้าวหน้าและความมั่นคงในการทำงาน ระเบียบข้อบังคับ ในการปฏิบัติงาน และความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็น เพราะ ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน มีความต้องการได้รับการพัฒนาความรู้ความสามารถ ดังที่ เพ็ญศรี วายวานนท์ (2537, หน้า 109) ให้แนวคิดว่า บุคลากรทุกคนต่างก็ต้องการความเจริญก้าวหน้า และความมั่นคงในหน้าที่การงาน แต่ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน อาจจะไม่ได้รับการพัฒนาไม่เต็มที่ซึ่งมี สาเหตุเนื่องมาจากข้อจำกัด และปัญหาด้านงบประมาณของ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน ครูศูนย์ การเรียนรู้ชุมชนจึงเกิดความไม่มั่นใจในความก้าวหน้า และความมั่นคงในอาชีพ รวมทั้งการ ปรับเปลี่ยนระบบการจัดการศึกษาที่ส่งผลให้ครูมีเวลาส่วนตัว เวลาสำหรับครอบครัว เวลาสำหรับ สังคมน้อยลง เนื่องจากต้องทุ่มเทเวลาให้กับกับการปฏิบัติงานมากขึ้น ความพึงพอใจในคุณภาพชีวิต

ด้านความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงานจึงลดน้อยลง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ มิลตัน (Milton, 1981, p. 171) ที่กล่าวว่า การทำงานเป็นเพียงปัจจัยในการดำเนินชีวิตของมนุษย์เท่านั้น แท้จริงมนุษย์ต้องการมีเวลาเป็นส่วนตัวที่ไม่มีสิ่งใดมารบกวนนอกจากการทำงานแล้ว ทุกคนย่อมต้องการเวลาเพื่อการพักผ่อน ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพชีวิตในด้านดังกล่าวอยู่ในระดับปานกลาง

4. จากผลการวิจัยพบว่า คุณภาพชีวิตการทำงานของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ศูนย์ การศึกษานอกโรงเรียน เขตภาคตะวันออก ในด้านการได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสมและเป็น ธรรมอยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ได้ปฏิบัติงานอย่างเต็มตาม ศักยภาพ และทุ่มเทเวลาให้กับศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนอย่างเต็มที่ แต่ค่าตอบแทนที่ได้รับอาจ ไม่เพียงพอกับค่าครองชีพที่สูงขึ้น รวมทั้งสวัสดิการต่าง ๆ ในปัจจุบันที่ลดน้อยลงจึงทำให้ครูศูนย์ การเรียนรู้ชุมชนมีความพึงพอใจ และมีความคิดเห็นต่อคุณภาพชีวิตในด้านการได้รับค่าตอบแทนที่ เหมาะสมและเป็นธรรมในระดับน้อย ซึ่งสอดคล้องกับที่ เวอร์เธอร์ (Werther, 1996, p. 22) ได้ กล่าวว่า ค่าตอบแทนที่เป็นธรรมมีความจำเป็นเพื่อรักษาและคำจูงงานที่มีประสิทธิภาพ ถูกจ้าง ต้องได้รับค่าตอบแทนหรือเงินเดือนเทียบเท่ากับผลผลิตหรือผลสำเร็จของงาน เนื่องจาก ค่าตอบแทนเป็นปัจจัยที่สำคัญในการครองชีพ คนทุกคนต้องมีรายได้ที่เพียงพอกับการดำรงชีวิตใน ระดับหนึ่งตามสถานะทางสังคมของแต่ละคน การกำหนดค่าตอบแทนที่เหมาะสม จะสร้าง ความ มั่นคงให้กับองค์กร สร้างขวัญในการทำงานให้กับบุคลากร หากบุคลากรเห็นว่าอัตราค่าตอบแทน ไม่ยุติธรรมก็จะเกิดความไม่พอใจ ซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพการปฏิบัติงาน

5. จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยสนับสนุนทางสังคมของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ศูนย์ การศึกษานอกโรงเรียน เขตภาคตะวันออก โดยรวม และด้านเพื่อนร่วมงาน ด้านครอบครัว อยู่ ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องจาก ครอบครัวเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เมื่อเผชิญ ปัญหาต่าง ๆ ในการทำงาน ครอบครัวจะเป็นกำลังใจได้ดีที่สุด ซึ่ง บราวน์ (Brown, 1986, p. 4) ได้กล่าวไว้ว่า การสนับสนุนทางสังคมอย่างเพียงพอจะช่วยให้บุคคลปรับตัวได้อย่างเหมาะสม การ ได้รับการสนับสนุนทางสังคมเป็นความต้องการพื้นฐานของบุคคล ซึ่งจำเป็นต้องมีปฏิสัมพันธ์กับ ผู้อื่น กล่าวได้ว่า ครอบครัวคือปัจจัยการสนับสนุนทางสังคมที่มีความสำคัญ ครูศูนย์การเรียนรู้ ชุมชน ส่วนใหญ่เมื่อมีปัญหาจะปรึกษาครอบครัว ญาติพี่น้องในครอบครัวและจะสนับสนุน ให้ กำลังใจในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับ ซาเวจ (Savage, 1987, p. 49) ที่กล่าวว่า ครอบครัวเป็นแหล่งที่มาของการสนับสนุนทางสังคมที่สำคัญในช่วงที่ผู้ปฏิบัติงานประสบปัญหา ในการทำงาน หากได้รับการสนับสนุนทางด้านอารมณ์โดยการให้กำลังใจ จะทำให้ครูมีกำลังใจที่จะ ต่อสู้กับแรงกดดันต่าง ๆ จากการทำงาน และการปฏิบัติงานของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนั้นไม่

สามารถทำงานได้เพียงคนเดียว จำเป็นต้องทำงานร่วมกันกับผู้อื่น เพื่อนร่วมงานซึ่งเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดในสถานที่ปฏิบัติงาน การพบปะเพื่อปรึกษาหารือเรื่องงาน แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เนื้อหาแนวทางแก้ปัญหาในการปฏิบัติงาน ทำให้รู้ปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงาน งานศูนย์การศึกษา นอกโรงเรียนจะประสบผลสำเร็จได้อย่างมีคุณภาพ ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนและเพื่อนร่วมงานต้องร่วมมือ ต้องให้กำลังใจซึ่งกันและกัน จึงเป็นผลให้ความคิดเห็นในการสนับสนุนทางสังคมด้านครอบครัวและเพื่อนร่วมงาน อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับ ทศนีย์ ประมวลรัตน์ (2539, หน้า 108) ได้ศึกษาพบว่า การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว และจากเพื่อนร่วมงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตการศึกษา 12 อยู่ในระดับมาก

6. จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยการสนับสนุนทางสังคมของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน เขตภาคตะวันออก ด้านผู้บังคับบัญชา และด้านชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน มีตำแหน่งเป็นอัตราจ้าง และต้องรับผิดชอบงานต่าง ๆ ในศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน จะต้องออกพบปะชาวบ้านในชุมชน ทำให้ไม่มีโอกาสที่จะใกล้ชิดผู้บังคับบัญชา เพื่อปรึกษาหารือเรื่องงาน แลกเปลี่ยนความคิดเห็น แนวทางแก้ปัญหาในการปฏิบัติงาน อีกทั้งยังขาดความคุ้นเคยกับชุมชน เนื่องจากส่วนมากมีประสบการณ์ในการทำงานน้อย การเข้าร่วมกิจกรรมชุมชนยังมีน้อย ซึ่งครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจำเป็นต้องใกล้ชิดกับชุมชน เมื่อการปฏิบัติงานมีข้อผิดพลาดจึงไม่ได้รับความเห็นใจจากชุมชน ดังนั้น ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนควรหาเวลาหรือโอกาสเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมกับผู้บังคับบัญชา และชุมชน เพื่อจะได้เป็นกำลังใจ ช่วยเหลือ อำนวยความสะดวก และเป็นที่ปรึกษา เพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ ดังที่ เฮาส์ (House, 1981, p. 24) เห็นว่าการสนับสนุนทางสังคมเป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเพื่อให้เกิดความเห็นอกเห็นใจ เข้าใจ เอาใจใส่ ช่วยเหลือการทำงาน อำนวยความสะดวก ช่วยแก้ปัญหาให้คำอธิบายชี้แนะในการปฏิบัติงาน

7. จากผลการวิจัยพบว่า คุณภาพการปฏิบัติงานของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน เขตภาคตะวันออก ตามความคิดเห็นของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งใน ด้านการจัดการศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัย การจัดทำข้อมูลศักยภาพของชุมชน การจัดทำแผนงาน โครงการ การจัดบริการสื่อการเรียนรู้ การสร้างเครือข่ายส่งเสริมการเรียนรู้ การประสานกับพันธมิตรและเครือข่าย ประชาสัมพันธ์การจัดกิจกรรม การปฏิบัติงานด้านธุรการ และการสรุป รายงานผลการปฏิบัติงาน อาจเป็นเพราะในการปฏิบัติงานของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ได้รับมอบหมายงานในปริมาณงานมากเกินไป สภาพแวดล้อมการทำงานที่ไม่เหมาะสมทั้งภายในที่ทำงานและภายนอกที่ทำงาน ความคุ้นเคยกับชุมชน สัมพันธภาพที่ไม่ดีระหว่างผู้บังคับบัญชาหรือผู้ร่วมงาน ความไม่ชัดเจนของหน้าที่ความรับผิดชอบ ทำให้เกิด

การทำงานที่ซ้ำซ้อนกัน เกิดการเถียงงานในที่ทำงาน และเกิดความขัดแย้งในการทำงาน ความก้าวหน้าในหน้าที่การงานที่ไม่เหมาะสม มีความไม่มั่นคงในอาชีพ การมีกฎเกณฑ์มากเกินไปทำให้ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเกิดความไม่สบายใจ ดังที่ ชินโอสถ หัสบำเรอ (2525, หน้า 15-17) ได้กล่าวไว้ว่าในการประกอบอาชีพการงานนั้น มนุษย์ทุกคนต้องเข้าไปอยู่ในสภาพของการทำงานเฉพาะอย่างซึ่งแตกต่างไปจากบ้านที่อยู่อาศัย หรือสถานที่อื่นที่เคยชิน สภาพการณ์ต่าง ๆ ของการทำงานย่อมมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับ บราวน์และโมเบอร์ก (Brown & Moberg, 1980, pp. 170-172) กล่าวไว้ว่า สัมพันธภาพระหว่างผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติงาน ผู้ร่วมงาน เป็นปัจจัยของคุณภาพประการหนึ่ง สัมพันธภาพไม่ดีทำให้เกิดความไว้วางใจต่ำ และความช่วยเหลือเกื้อกูลกันต่ำความสนใจที่จะแก้ปัญหาน้อยลง ความไว้วางใจของบุคคลในหน่วยงานสัมพันธภาพกับบทบาทที่คลุมเครือ มีผลต่อคุณภาพของงานและความสุขของตนเอง ดังนั้น ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน ควรมีการสนับสนุนการปฏิบัติงานของ ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน มีการส่งเสริมให้ครูมีความรู้ความสามารถ และความเชี่ยวชาญในการจัดการเรียนการสอน และสามารถปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่ง สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียนได้ให้ความสำคัญต่อคุณภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์ การปรับระบบบริหารมุ่งบริการที่มีคุณภาพ โดยพัฒนาระบบการบริหาร และปรับองค์กรให้เป็นองค์กรที่มีคุณภาพมีระบบการทำงานที่คล่องตัว มีประสิทธิภาพ มีบุคลากรที่เป็นมืออาชีพ มีการทำงานร่วมกันเป็นทีม สามารถประสานสัมพันธ์กับภาคีเครือข่าย เพื่อขยายโครงข่ายการทำงานให้กว้างขวาง ครอบคลุมทุกพื้นที่ รวมทั้งปรับปรุงกฎระเบียบ และแนวปฏิบัติให้เอื้อต่อการปฏิบัติงาน เน้นการพัฒนาบุคลากรให้เป็นนักจัดการความรู้มืออาชีพ โดยจัดทำกลยุทธ์การพัฒนาบุคลากรทุกประเภท เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพและสมรรถนะผู้นำการบริหารราชการยุคใหม่ พัฒนาครูและบุคลากรให้เป็นนักจัดการความรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทำงานเป็นทีม มีทัศนคติ ค่านิยม ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ที่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน, 2549, หน้า 32-34)

8. จากผลการวิจัยพบว่า คุณภาพการปฏิบัติงานของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความสัมพันธ์กับตัวแปรด้านสิ่งแวดล้อมที่ถูกละเลยและปลอดภัย ด้าน การพัฒนาความสามารถบุคคล ด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในการทำงาน ด้านบูรณาการทางสังคม ด้านระเบียบข้อบังคับในการปฏิบัติงาน ด้านความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน ด้านการปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับสังคม ด้านผู้บังคับบัญชา ด้านเพื่อนร่วมงาน ด้านครอบครัว และด้านชุมชน โดยมีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพการปฏิบัติงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่า ในการปฏิบัติงานของครูให้บรรลุผลตามเกณฑ์ให้มี

คุณภาพสูงสุดจะต้องใช้ทรัพยากร ปัจจัย หรือองค์ประกอบต่าง ๆ เข้ามาช่วยดำเนินการเพื่อให้เกิดผลกระทบโดยตรงต่อผลการปฏิบัติงาน ซึ่ง เซอร์จิโอวานนี และโรเบิร์ต (Sergiovanni & Robert, 1988, p. 103) เห็นว่าในแต่ละองค์การย่อมมีหลักเกณฑ์การประพฤติปฏิบัติที่พึงวัดได้ สังเกตได้ โดยมีการกำหนดเกณฑ์ของการอยู่ร่วมกัน อันจะเป็นปทัสถานที่จะชี้ว่าพฤติกรรมใดเป็นสิ่งที่ควรกระทำและยอมรับได้ ซึ่งจะทำให้หน่วยงานหรือองค์การประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงาน และ กิลเมอร์ (Gilmer, 1967, pp. 380-384) ได้สรุปว่า ลักษณะงานหรือประเภทของงานที่ปฏิบัติเป็นองค์ประกอบหนึ่งของผลการปฏิบัติหรือการดำเนินงานที่จะไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ได้ ย่อมเป็นผลมาจากการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ ปัจจัย และลักษณะงานที่ปฏิบัติ ซึ่งผลจากการวิจัยครั้งนี้พบว่า ตัวแปรด้านบูรณาการทางสังคม การปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับสังคม การสนับสนุนทางสังคมด้านเพื่อนร่วมงานและด้านชุมชน ส่งผลต่อคุณภาพการปฏิบัติงานของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในระดับมาก ซึ่งจากความสัมพันธ์ของตัวแปรกับการปฏิบัติงานนี้ ณรงค์ศักดิ์ ถนอมศรี (2538) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยทางวัฒนธรรมโรงเรียนที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของโรงเรียนพบว่า วัฒนธรรมโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานของโรงเรียน สอดคล้องกับ สายใจ ศรีดี (2542) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบที่สนับสนุนการบริหารคุณภาพกับสภาพองค์การของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาเขตการศึกษา 12 พบว่า องค์ประกอบที่สนับสนุนการบริหารคุณภาพโดยรวมและรายด้านมีความสัมพันธ์กับสภาพองค์การของโรงเรียน ส่วน พรทิพย์ สระบงกช (2544) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมสังกัดกรมสามัญศึกษาเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบปัจจัยด้านครู ปัจจัยด้านผู้บริหาร ปัจจัยด้านหลักสูตร ปัจจัยด้านทรัพยากร และปัจจัยด้านชุมชน ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในระดับมาก

9. จากผลการวิจัยพบว่า สมการพยากรณ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการปฏิบัติงานของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีปัจจัยคุณภาพชีวิตการทำงานของครู ด้านการปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับสังคม เป็นตัวพยากรณ์คุณภาพการปฏิบัติงานของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนได้ดีที่สุด รองลงมาคือ ปัจจัยสนับสนุนทางสังคมด้านชุมชน ปัจจัยคุณภาพชีวิตการทำงานของครูด้านระเบียบข้อบังคับในการปฏิบัติงาน และด้านความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน ตามลำดับ ซึ่งอำนาจพยากรณ์คุณภาพการปฏิบัติงานของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ของตัวแปรทั้ง 4 ตัว มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ .67 และมีความสัมพันธ์กับคุณภาพการปฏิบัติงานของครูในทางบวกทั้ง 4 ตัว ผู้วิจัยมีประเด็นที่จะอภิปรายในตัวแปรที่เป็นตัวพยากรณ์ ดังนี้

9.1 ปัจจัยคุณภาพชีวิตการทำงานของครู ด้านการปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับสังคม ผลการวิจัยพบว่าเป็นตัวพยากรณ์ที่ดีในการพยากรณ์คุณภาพการปฏิบัติงานของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้งนี้เพราะสถานศึกษาเป็นหน่วยงานหนึ่งในสังคม มีหน้าที่โดยตรงในการให้การศึกษาแก่ชุมชน วิทยาการศึกษาที่สำคัญประการหนึ่งคือการดึงเอาสถานศึกษาไปให้สัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับกลุ่มทางสังคมอื่น ๆ ในชุมชน โดยพยายามให้กิจกรรมในสถานศึกษาได้มีส่วนร่วมกับการกิจกรรมของชุมชน และในขณะเดียวกันก็ดึงชุมชนให้มีส่วนร่วมกับการศึกษาด้วย งานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนนับเป็นงานที่สำคัญ เนื่องจากการจัดการศึกษาในปัจจุบันประชาชนควรมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาด้วยเพื่อจะให้ไปเป็นไปตามความต้องการของชุมชนมากที่สุด ดังที่ เมธี ปิณฑนันทน์ (2525, หน้า 257) ได้ให้แนวคิดไว้ว่า การปฏิบัติงานจะต้องมีความสัมพันธ์ และสอดคล้องกันระหว่างความสำเร็จของหน่วยงาน และบุคคลมีความเจริญก้าวหน้าบรรลุผลสำเร็จที่ดี ภายในองค์การบุคคลจะทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม แต่ละคนปฏิบัติหน้าที่ของตน สัมพันธ์ติดต่อกันในหน้าที่ตามความจำเป็น สถานศึกษาจึงเป็นศูนย์กลางในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนบ้าน เป็นแหล่งที่ช่วยเอื้ออำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ เทพนม เมืองแมน และสวริณ สุวรรณ (2539, หน้า 83) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงจากสภาพแวดล้อมทำให้บุคคลจะต้องคำนึงถึงการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดในสังคม การคำนึงถึงความต้องการของสังคม เป็นกิจกรรมขององค์การที่ดำเนินไปในลักษณะที่รับผิดชอบต่อสังคม ก่อให้เกิดคุณค่า และความสำคัญในวิชาชีพที่ปฏิบัติ เมื่อบุคคลรู้สึกว่าการที่ตนปฏิบัติมีคุณค่าก็จะเป็นสิ่งจูงใจให้บุคคลทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมายได้ ชูชาติ ขอบชื่นชม (2546, หน้า 26) ได้เสนอแนวคิดไว้ว่า สถานศึกษาเป็นหน่วยงานที่สร้างประโยชน์หรือมีส่วนร่วมต่อชุมชน เมื่อสังคมเห็นคุณค่าของสถานศึกษามีความศรัทธาต่อครู และสถานศึกษาก็ย่อมทำให้ได้ผลประโยชน์ร่วมกัน ทำให้ครูมีความรู้สึภาคภูมิใจในการปฏิบัติงาน ดังนั้น การร่วมปฏิบัติงานในสังคมหรือชุมชน เป็นกิจกรรมที่สำคัญของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างครูกับชุมชน ครูจำเป็นต้องมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสังคมหรือชุมชน เพื่อเป็นการประสานแนวคิดระหว่างผู้ปฏิบัติกับชุมชน อันจะทำให้เกิดการพัฒนา และเปลี่ยนแปลงในทางที่ดี และส่งผลให้การปฏิบัติงานได้สำเร็จบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษาอย่างมีคุณภาพ

9.2 ปัจจัยการสนับสนุนทางสังคมด้านชุมชน ผลจากการวิจัยพบว่าเป็นตัวพยากรณ์ที่ดีในการพยากรณ์ คุณภาพการปฏิบัติงานของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือนี้อาจเนื่องมาจากนโยบายการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาของสถานศึกษาต้องสอดคล้องกับความต้องการ การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและ

สังคมของชุมชน สมศักดิ์ สันธุระเวช (2542, หน้า 168) เห็นว่าสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพนั้น ควรจะต้องดำเนินการให้คณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมวางแผนร่วมรับผิดชอบ และร่วมตัดสินใจในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาตามนโยบายการกระจายอำนาจ สอดคล้องกับเกษม ศิริสัมพันธ์ (2525, หน้า 14-15) และก่อ สวัสดิพานิช (2522, หน้า 21) ได้ให้ทัศนะต่อการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพทั้งในปัจจุบันและอนาคตว่า ต้องให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการรับรู้ การสนับสนุน และมีบทบาทต่อการศึกษาของประชาชน กิจกรรมต่าง ๆ จำเป็นต้องอาศัยความคิดเห็น ความร่วมมือ ซึ่งจะช่วยให้การปฏิบัติงานของครูบรรลุเป้าหมายมากยิ่งขึ้น และ สุรัฐ ศิลปะอนันต์ (2542, หน้า 32) กล่าวถึงการปฏิรูปการศึกษาว่า จะต้องมีส่วนร่วมระหว่างผู้เรียน ครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และชุมชนอย่างจริงจัง ตั้งแต่การวางแผนพัฒนาสถานศึกษา การจัดการเรียนการสอน พัฒนาปรับปรุงสถานศึกษา และการติดตามประเมินผล ชาราสัน (Sarason, 1983, pp. 127-139) กล่าวว่า การสนับสนุนของชุมชนเป็นกระบวนการหนึ่งที่ทำให้เกิดคุณภาพการปฏิบัติงานได้โดยตรง หรือช่วยให้บุคคลสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม ซึ่งเป็นผลทำให้เกิดคุณภาพในการทำงาน จะเห็นได้ว่า การสนับสนุนของชุมชนเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลโดยตรงต่อคุณภาพในการปฏิบัติงานโดยถ้าบุคคลได้รับการสนับสนุนจากชุมชนอย่างเพียงพอ ได้รับความรัก เอาใจใส่ดูแลให้คำปรึกษาเมื่อประสบปัญหาต่าง ๆ ก็จะทำให้ครูรู้สึกว่ามีที่ปรึกษา ซึ่งจะช่วยให้การปฏิบัติงานเกิดคุณภาพได้

9.3 ปัจจัยคุณภาพชีวิตการทำงานของครูด้านระเบียบ และข้อบังคับในการปฏิบัติงาน

ผลจากการวิจัยพบว่า เป็นตัวพยากรณ์ที่ดีในการพยากรณ์คุณภาพการปฏิบัติงาน ของครูศูนย์การเรียนชุมชน ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน เขตภาคตะวันออก แสดงว่า หากสถานศึกษา กำหนดกฎระเบียบ และข้อบังคับในการปฏิบัติงานขึ้นโดยส่งเสริมให้ครูเคารพสิทธิของกันและกัน ปฏิบัติต่อกันด้วยความเคารพ ย่อมทำให้ครูศูนย์การเรียนชุมชน เกิดการยอมรับ และส่งผลให้เกิดคุณภาพการปฏิบัติงาน ทั้งนี้โดยถือว่าระเบียบข้อบังคับดังกล่าวเป็นวัฒนธรรมขององค์กร ดังที่ แอลเวสสัน (Alvesson, 1987, p. 14) ได้กล่าวว่า วัฒนธรรมขององค์กรเป็นแนวทางสำหรับให้คนในสังคมได้ปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของตน โดยมีบรรทัดฐานซึ่งยึดถือเป็นมาตรฐานของพฤติกรรม และแนวทางปฏิบัติร่วมกัน เป็นค่านิยมที่บุคคลในองค์กรยอมรับให้การสนับสนุน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ บุญแสง ธีระภากร (2533, หน้า 11) ที่กล่าวว่า ข้อบังคับในการปฏิบัติงานควรขึ้นอยู่กับปฏิบัติ และการให้ความสำคัญกับทุกคนที่เป็นสมาชิกขององค์กรอย่างเท่าเทียมกันแต่ในทางกลับกันหากผู้บริหารสถานศึกษากำหนดข้อบังคับโดยเห็นว่าสถานศึกษาประกอบด้วยสมาชิกจำนวนมากจำเป็นต้องมีการจัดระเบียบและถือปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาเพื่อประสิทธิภาพในการทำงาน และถือเป็นกติกาที่ทุกคนต้องยึด วิรัช สงวนวงษ์วาน (2533, หน้า 100) กล่าวว่า

การไม่คำนึงถึงปัจจัยด้านวัฒนธรรมขององค์กรซึ่งควรนำมาใช้โดยปรับให้เข้ากับสภาพแวดล้อมของสังคม ย่อมทำให้ขาดการยอมรับ และส่งผลให้พฤติกรรมการทำงาน ของครูมีคุณภาพลดลง ธงชัย สันติวงษ์ (2539, หน้า 322) ได้ให้แนวคิดไว้ว่า สถานศึกษาควรให้ครูมีส่วนร่วมในการบริหารไม่ว่าจะเป็นไปในลักษณะของการมีส่วนร่วมตัดสินใจ หรือร่วมให้ข้อเสนอแนะ เพราะจะทำให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจ จึงเห็นได้ว่า ระเบียบข้อบังคับในการปฏิบัติงานเป็นสิ่งที่ช่วยให้การมีชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมมีความสุข สมาชิกในสังคมจะต้องรับบทบาทของตน และปฏิบัติต่อกันด้วยความเคารพ ซึ่งเรียกได้ว่าเป็นวิถีชีวิตของคนในสังคม หรือวัฒนธรรมขององค์กร ความมีระเบียบและกฎเกณฑ์ในการปฏิบัติงานมีพื้นฐานมาจากปัจจัยด้านวัฒนธรรมขององค์กร ซึ่งวัฒนธรรมดังกล่าวหากได้นำมาใช้กับบุคคล โดยปรับให้เข้ากับสภาพสังคม สภาพแวดล้อม และเทคโนโลยีในสังคมปัจจุบัน ย่อมจะส่งผลให้องค์การมีระเบียบปฏิบัติที่ได้รับการยอมรับ ซึ่งจะส่งผลต่อการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

9.4 ปัจจัยคุณภาพชีวิตการทำงานของครู ด้านความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน ผลจากการวิจัยพบว่า เป็นตัวพยากรณ์ที่ดีในการพยากรณ์คุณภาพการปฏิบัติงานของครูศูนย์การเรียนชุมชน ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แสดงว่าหากครูศูนย์การเรียนชุมชนมีความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงานที่เหมาะสม จะทำให้ครูเกิดความสุขในการทำงาน และปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดประสิทธิผลตามความคาดหวัง ซึ่งสอดคล้องกับมิลตัน (Milton, 198, p. 171) ได้เสนอแนวคิดไว้ว่า การปฏิบัติงานของบุคคลควรจะได้มีความสมดุลกับบทบาทของชีวิต บทบาทที่เกี่ยวข้องกับการแบ่งเวลา ความต้องการทางด้านอาชีพการงาน ซึ่งควรให้มีสัดส่วนที่เหมาะสมระหว่างการใช้เวลาว่างของบุคคล ความก้าวหน้าและการได้รับความดีความชอบการวางแผนชีวิตในการดำเนินงาน และการจัดแบ่งเวลาที่เหมาะสม นอกจากนี้ วิรัช สงวนวงษ์ (2533, หน้า 37) ได้กล่าวว่า การวางแผนการใช้เวลาเป็นเรื่องของการกำหนดกิจกรรมที่ต้องทำไว้ล่วงหน้า การกำหนดเป้าหมายการบริหารเวลาให้ได้ประโยชน์อย่างจริงจังจะต้องทำอย่างต่อเนื่อง และต้องมีการกำหนดอย่างชัดเจน การจัดกิจกรรมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดขึ้นจะต้องทำไปในแนวทางเดียวกันหรือสอดคล้องกับเป้าหมายตามลำดับความสำคัญ และสิ่งสำคัญคือต้องจัดทำตารางเวลาเพื่อให้ควบคุมการทำงาน โกเมศ กุลอุดมโกศากุล (2546, หน้า 33) ให้แนวคิดไว้ว่า ความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงานในองค์กรเป็นปัจจัยในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ซึ่งมนุษย์ทุกคนย่อมต้องการเวลาส่วนตัวที่ไม่ต้องการให้ใครมารบกวน ทุกคนย่อมต้องการเวลาสำหรับครอบครัว เวลาสำหรับสังคม และเวลาพักผ่อน การใช้เวลาให้คุ้มค่าอย่างมีทักษะและหลักในการบริหารเวลาที่ดี ย่อมเกิดประโยชน์ทั้งส่วนรวมและส่วนตัว ทำให้สามารถทำงานให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด จึงเห็นได้ว่า การจัดแบ่งเวลาที่เหมาะสมทำให้ชีวิต

การทำงานมีความสมดุล การบริหารเวลาและใช้เวลาอย่างคุ้มค่าในการปฏิบัติงานช่วยให้การปฏิบัติงานสำเร็จตามเป้าหมายช่วยลดความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติงาน และทำให้เกิดคุณภาพในการปฏิบัติงานโดยพิจารณาให้ครูมีเวลาเป็นส่วนตัว เวลาสำหรับครอบครัว เพื่อเข้าสังคมและมีเวลาพักผ่อนเพียงพอเพื่อความสมดุลของชีวิต

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผลการวิจัย พบว่า คุณภาพการปฏิบัติงานปฏิบัติงานของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง ฉะนั้น ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนแต่ละจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือควรจัดอบรมครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนให้เข้าใจถึงบทบาท และภาระหน้าที่ในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้เพื่อให้ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2. ผลการวิจัย พบว่า คุณภาพชีวิตการทำงานด้านค่าตอบแทนที่เป็นธรรมและเหมาะสมของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน อยู่ในระดับน้อย ฉะนั้น ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาค และศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด ควรพิจารณาเป็นความสำคัญเร่งด่วนในการนำเสนอข้อมูลถึงกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อพิจารณาค่าตอบแทนครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนให้มีความเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจ และภารกิจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย
3. ผลการวิจัย พบว่า ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนได้รับการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชา และชุมชนในระดับปานกลาง ฉะนั้น ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนแต่ละจังหวัด ควรจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการร่วมกัน ระหว่างครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน กับผู้บริหารระดับต่าง ๆ ของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน และหัวหน้าหรือผู้แทนชุมชนเพื่อให้บุคคลเหล่านี้ร่วมมือกันปฏิบัติงาน ทราบถึงความต้องการ และความคาดหวังของกันและกัน เพื่อให้การปฏิบัติงานของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์แก่ชุมชน และท้องถิ่น
4. ผลการวิจัย พบว่า การปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับสังคม ความสมดุลระหว่างชีวิตกับงาน การสนับสนุนของชุมชน และระเบียบข้อบังคับในการปฏิบัติงานมีผลต่อคุณภาพการปฏิบัติงานของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ฉะนั้น ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด และศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ควรจัดกิจกรรมรณรงค์ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ปรับปรุงระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ เพื่อให้ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนปฏิบัติภารกิจด้วยความคล่องตัว และมอบหมายภารกิจให้ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนอย่างเหมาะสมไม่มากจนเกินความสามารถ และมีผลต่อการดำเนินชีวิตส่วนตัวและครอบครัว
5. จากข้อมูลการวิจัย พบว่า ครูหญิงกับคุณภาพการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์กันเชิงลบ

ฉะนั้น ผู้บริหารระดับต่าง ๆ ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ควรใช้ข้อมูลดังกล่าวประกอบการพิจารณาอย่างรอบคอบในการจ้างหรือบรรจุครูหญิงเพื่อปฏิบัติงานในตำแหน่งครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อเนื่อง

1. จากผลการวิจัย พบว่า คุณภาพการปฏิบัติงานของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง ฉะนั้น ควรทำการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อทราบถึงสาเหตุและปัญหาที่แท้จริงในการปฏิบัติงานของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
2. จากข้อมูลการวิจัย พบว่า ครูหญิงกับคุณภาพการปฏิบัติงานของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนมีความสัมพันธ์เชิงลบ ฉะนั้น ควรมีการศึกษาแนวลึกกับผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน และผู้บริหารระดับสูงของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อกำหนด นโยบายและแสวงหาแนวทางที่เหมาะสมในการบรรจุครูหญิงเพื่อปฏิบัติงาน ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
3. จากผลการวิจัย พบว่า ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนได้รับการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชา และชุมชนในระดับปานกลาง หรือน้อยกว่าการสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงานและครอบครัว ฉะนั้น ควรศึกษาถึงสาเหตุที่ปัจจัยข้างต้นมีส่วนสนับสนุนตามสภาพดังกล่าวต่อครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
4. จากข้อมูลการวิจัย พบว่า การปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับสังคมเพียงปัจจัยเดียว สามารถพยากรณ์ความมีคุณภาพการปฏิบัติงานของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนได้ถึงร้อยละ 35.4 ฉะนั้น ควรวิจัยถึงองค์ประกอบสำคัญของการปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับสังคม ของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
5. จากผลการวิจัย พบว่า ค่าตอบแทนครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนอยู่ในระดับน้อย ฉะนั้น ควรมีการศึกษาแนวลึกกับผู้บริหารระดับสูงของกระทรวงศึกษาธิการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อแสวงหาแนวทางในการเพิ่มค่าตอบแทน และสวัสดิการให้กับครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน